Комунальний заклад вищої освіти
Київської обласної ради «Академія мистецтв імені Павла Чубинського»
Кафедра «Музичне мистецтво естради»

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з навчальної роботи

Сергєєнко О.М.

«28» серпня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПОСТАНОВКА ГОЛОСУ

Рівень вищої освіти	**Перший (бакалаврський)**
Галузь знань	**02 «Культура і мистецтво»**
Спеціальність	**025 «Музичне мистецтво»**
Освітньо-професійна програма	**«Музичне мистецтво естради»**
Статус дисципліни	**Обов’язкова**

Київ - 2020

Робоча програма навчальної дисципліни **«Постановка голосу»** для здобувачів вищої освіти галузі знань **02 «Культура і мистецтво»**, спеціальності **025 «Музичне мистецтво»**, освітньо-професійної програми **«Музичне мистецтво естради»**

Розробник: Славіна О.О. - викладач вищої кваліфікаційної категорії.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри «Музичне мистецтво естради»

протокол № 1 від « 28 » серпня 2020 р.

Завідувач кафедри _____ **Краснитський М. М.**

1. **Опис навчальної дисципліни для ступеня освіти «Бакалавр»**

Найменування показників	**Розподіл годин за навчальним планом**	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3		
Загальна кількість годин – 90	Рік підготовки: 1-й	Рік підготовки: 1-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 58	I	I
	Індивідуальні:	
	32	8
	Практичні (семінарські):	
Вид підсумкового контролю: Тестовий контроль	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: Іспит	Самостійна робота:	
	58	82

2.Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: викладання курсу «**Постановка голосу**» має на меті ознайомити студентів з багатим вмістом знань з постановки голосу, його основними напрямами і проблемами, котрі мають професійну спрямованість, сприяти формуванню у студентів теоретичних знань та практичних вмінь і навичок, для подальшого професійного становлення і розвитку майбутніх виконавців.

Предмет навчальної дисципліни - основні складові в роботі над постановкою голосу, голосовий апарат, його розвиток та підготовка співака до подальшої професійної діяльності.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни «Постановка голосу» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні

- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- здатність бути критичним і самокритичним;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні фахові

- здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності;

- здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності;
- здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

Завдання дисципліни: засвоєння студентами теоретичних знань та практичних навичок з постановки голосу: розвиток музичного і вокального слуху, розширення та вирівнювання діапазону голосу, вивчення фізіології будови та склодових голосового апарату; опанування знань зі звукової культури, артикуляції, дикції; оволодіння уміннями: співацької постави, дихання, звукоутворення, інтонації тощо; стимулювання до самовиховання і самоосвіти, творчості та самостійності, для подальшого розвитку професійної діяльності майбутніх естрадних співаків,

- навчити студентів самостійно застосовувати вокальні вправи для засвоєння та розвитку вокально-виконавських вмінь і навичок;
- розкрити основи та принцип роботи методики співу у мовній позиції
- створити належну теоретичну основу для вільного володіння понятійним апаратом з постановки голосу,
- сформувати вміння застосовувати теоретичні знання з постановки голосу у вокально-виконавській практиці.

Постановка голосу для майбутніх фахівців галузі культури і мистецтва - це основа, на базі якої відбувається засвоєння дисциплін професійного напрямку.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Постановка голосу» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 9 Сольний спів
ОК 10 Теорія музики
ОК 11 Сольфеджіо

4. Очікувані результати навчання

Відповідно до освітньої програми **«Музичне мистецтво естради»** вивчення навчальної дисципліни «Постановка голосу» забезпечує досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН)**:**

Програмні результати навчання	**Шифр ПРН**
Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом (голосом) на належному фаховому рівні під час виконавської (диригентської) діяльності.	ПРН 1
Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / менеджерській / лекторській / звукорежисерській практичній діяльності.	ПРН 11

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Постановка голосу»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	**Шифр ПРН**
Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом (голосом) на належному фаховому рівні під час виконавської (диригентської) діяльності.	ПРН 1

Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / менеджерській / лекторській / звукорежисерській практичній діяльності.	ПРН 11

4.1 Після опанування навчальної дисципліни «Постановка голосу» студенти повинні:

знати:

- концептуальні знання набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень;
- теорію, основні принципи, методи і поняття навчання та професійної діяльності;
- предмет дисципліни, її структуру, категоріальний апарат;
- основні методи в роботі з голосом;
- сучасні тенденції розвитку есттрадного вокального мистецтва;
- найбільш відомих авторів вокальних методик та їх головні праці;
- будову голосового апарата;
- основні етапи в роботі над постановкою голосу, робота над розвитком дихання, звуковидобуванням, відчуттям опори, дикцією, тощо;
- основні вокальні прийоми;
- засоби музичної виразності;
- типи дихання;
- особливості вимови у співі;
- тембральне забарвлення голосу
- важливість гігієни та охорони голосу;
- методику співу у мовній позиції

вміти:

- розв'язувати складні непередбачувані завдання і проблеми у спеціалізованих сферах професійної діяльності та навчанні, що передбачає збирання та інтерпретацію інформації, вибір методів та інструментальних засобів,
- застосовувати інноваційні підходи у навчанні;
- трансформувати теоретичні знання у практичне застосування;
- робити записи свого виконання й аналізувати їх;
- аналізувати манеру виконання та вокальні прійоми інших співаків;
- застосовувати одержані знання при вирішенні професійних завдань;
- розуміти й об'єктивно оцінювати власні досягнення;
- володіти методологією й методами пізнання творчої діяльності;
- вдаватися до діалогу як засобу вирішення соціальних і етичних проблем, досягнення консенсусу.

5. Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів навчання.

5.1 Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- контрольний урок;
- іспит.

5.2 Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми контролю знань студентів***:***

- підсумковий модульний;
- семестровий підсумковий (екзамен).

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою, яка переводиться відповідно у національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС –A, B, C, D, E, FX, F).

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

МОДУЛЬ І																
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1								**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2**								
Т1	**Т 2**	**Т 3**	**Т4**	**Т5**	**Т6**	**Т7**	**Т8**	**Т 9**	**Т 10**	**Т 11**	**Т 12**	**Т 13**	**Т 14**	**Т 15**	**Т 16**	СУМА
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	10	100

Шкала оцінювання

Національна 5 - тибальна шкала	**Сума балів (R)**	**Шкала ECTS**
5 (відмінно) Студент повністю оволодів теоретичним і практичним матеріалом дисципліни. Робить власні висновки, аналізує вивчений матеріал, самостійно оцінює явища, факти, виявляючи при цьому особисту позицію. Використовує додаткову літературу, періодику.	90-100	A
4 (добре) Студент володіє вивченим матеріалом на достатньому рівні. Аналізує матеріал, наводить власні приклади, але не завжди впевнено і точно. Самостійно готує практичні завдання, але має потребу в консультації викладача.	82-89	B
	74-81	C
3 (задовільно) Студент засвоїв менше половини навчального матеріалу, але виявляє знання і розуміння основних питань теми і здатен поверхово аналізувати вивчений матеріал та відтворювати практичні завдання з помилками. Плутається в термінології.	64-73	D
	60-63	E
2 (незадовільно) Студент не засвоїв навчальний матеріал. Не усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності.	35-59	FX
	0-34	F

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1 Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Голосовий апарат, його складові

Тема1. Будова голосового апарата

Всі органи, що беруть участь у голосоутворенні, у сукупності утворюють так званий голосовий апарат. До його складу входять: ротова і носова порожнини з придатковими пазухами, глотка, гортань з голосовими складками, трахея, бронхи, легені, грудна клітка з дихальними м'язами і діафрагмою, м'язи черевної порожнини.

Тема 2. Артикуляційний апарат. Дикція.

Артикуляційний апарат – система органів, завдяки яким формуються звуки мови. До неї відносяться: голосові зв'язки, язик, губи, м'яке піднебіння, нижня щелепа (активні органи); зуби, тверде піднебіння, верхня щелепа (пасивні органи).

Робота артикуляційного апарата спрямована передусім на досягнення під час співу чіткої, правильної дикції.

Дикція– це ясність та правильність вимови тексту. Під якісною співацькою дикцією розуміється розбірливе, чітке, виразне, чисте звучання кожного голосного та приголосного звуку, а також слів, фраз, усього тексту в цілому. Вона вимагає досконалої природної вимови слів, правильних акцентів і наголосів. Чітка дикція під час співу дозволяє донести до слухача текст виконуваного твору. Крім того, правильна, художньо-виразна вимова прикрашає спів і надає йому виняткове багатство відтінків.

Постійна робота, спрямована на правильне, чітке і уміле формування голосних і приголосних під час співу допоможе домогтися виразної дикції, звільнить артикуляційний апарат від напруги і скутості, позитивно вплине на якість звукоутворення і рівень художнього виконання.

Тема 3. Резонатори, їх функція

Під резонаторами в акустиці розуміємо об'єм повітря, обмежений пружними стінками, в яких є вихідний отвір. Характерна властивість резонатора – його відзвучування, резонування на звук певної висоти, що співпадає з його власним тоном або його обертонами. Чим менші розміри резонатора, тим вищий власний його тон, на який він відзвучує.

Від відчуття резонування звуку в голові і грудях відповідно отримали свою назву резонатори голосу – головний і грудний, а за способом дії вони поділяються на рухомі і нерухомі. Голос вважається добре поставленим, коли він на всьому інтервалі діапазону забарвлюється грудним і головним резонуванням одночасно.

Тема 4. Атака звуку. Звуковедення.

Момент звукоутворення називається атакою звука (від італійського attacca - напад, наступ). У вокальній педагогіці розрізняють три види атаки: тверда, м 'яка й придихова. Усі види атаки пов'язані з відповідною силою голосу. Звуковедення відбувається в процесі взаємодії органів голосового апарату, у результаті якої видобувається співочий голос. Звуковедення залежить від характеру твору, синтезу музичного й літературного тексту. Звуковедення характеризується певним штрихом. Наайбільш поширеними способами звуковедення вважається легато, стакато, нон легато, маркато.

Кожен спосіб звуковедення породжує відповідну атаку звука, За допомогою звуковедення, різних штрихів, характеру й забарвлення звука відтворюється музично-художній образ, розкривається зміст музичного твору.

Теми 5. Вокальне дихання, його особливості

Дихання є основою вокальної техніки,

Співоче дихання — енергетичне джерело голосу, один з основних факторів голосоутворення. Воно складається з короткого вдиху, затримки дихання й досить тривалого видиху. Допомагає досконало розкрити зміст поетичного тексту й музики в пісні.

Теми 6. Опора, як запорука якісного звучання голосу

Правильне спмваціьке дихання є умовою створення опори, що передбачає свідомо загальмований видих і збереження положення діафрагми у стані видиху, Опора звуку пов'язана з відчуттям повітряного стовпа від діафрагми і поперекового пояса до голови.

Відчуття опори дає можливість співати тривалі фрази й забезпечує якісне звучання голосу.

Теми 7. Музичний слух, його види.

Музичний слух — це сукупність здібностей, завдяки яким людина може повноцінно сприймати та об'єктивно оцінювати музику.

Розрізняють 12 видів музичного слуху(абсолютний, внутрішній, мелодичний, гармонічний та інші)

Кожна людина має всі види слуху, але не в усіх вони добре розвинені.

Теми 8. Гігієна голосу

Тривале перевантаження голосового апарату, неправильне його застосування під час розмови чи співу - можуть призвести до різного роду порушень голосу.

Існує категорія людей, яка використовує голос з професійною метою (співаки, диктори, актори, викладачі і т.д.), вони змушена багато і довго співати або говорити. Надмірна робота голосового апарату несприятливо впливає на стан голосу, іноді приводячи до його функціональних змін, в результаті яких з'являються органічні зміни в межах гортані, наприклад - голосові вузлики, які нерідко вимагають хірургічного втручання.

Правильне формування голосу обумовлює правильна гігієна.

Правильна гігієна - це, наприклад, формування голосу відповідної сили і напруги, дотримання голосового режиму. Деякі звички можуть бути шкідливі для співацького голосу. Важливим є дотримання здорового способу життя та харчування.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Засоби вокально-виконавської виразності

Тема 9. Постава при співі

Співацька постава – це комплекс вимог до виконавців, що забезпечують продуктивну роботу голосового апарату, впливають на якість репетиційного процесу та на вокально-виконавську майстерність вцілому. Від правильної співацької постави залежить робота голосоутворювальних органів та результат роботи над навчальним пісенним репертуаром.

Постава співака повинна бути природньою, вільною, без внутрішньої скутості, без судом рук, без зайвих супровідних рухів, які відволікають та порушують ту гармонію, яку

слухач бажає бачити у співака, який знаходиться на сцені. Зовнішній вигляд співака повинен бути гармонійним.

Положення голови також важливе як з естетичної точки зору, так і з точки зору впливу на голосоутворення. Важливим зовнішнім фактором є вираз обличчя, Посмішка – певний важливий засіб світлого звучання. Відчуття радості, задоволення, посмішка, блиск очей, примушує учня відчути емоційне піднесення, таке необхідне для успішного заняття. Під час співу стан співака повинен бути активним. Вся постать має випромінювати внутрішню енергію, яка ґрунтується на цілковитій свободі й невимушеності.

Тема 10. Темп, ритм

Суттєву роль для виразності співу грають темп і ритм.

Темп є виразником внутрішніх емоцій. Вибір правильного темпу є однією з найбільш складних виконавських проблем. *Темп* — величина непостійна, метрономічні позначення – досить умовні й показники метроному потрібно сприймати як рекомендацію для визначення основного темпу. На його вибір впливають емоційний стан та індивідуальність співака, який вносить у виконання твору свіжі темпові нюанси.

Вихованню відчуття *ритму* допомагає прийом внутрішнього метро-ритмічного дроблення (пульсація долей).

Оскільки ритмічний спів базується на ритмі мови, потрібно проаналізувати не тільки музичну, а й поетичну палітру твору.

Тема 11. Динаміка, динамічні відтінки

Щоб твір звучав виразно, в характері, не втомлював слухача, застосовують динаміку як ступінь гучності виконання. Основні динамічні фарби: pianissimo (дуже тихо), piano (тихо), mezzo forte (не дуже голосно), forte (голосно), fortissimo (дуже голосно). Для сумних творів характерне тихе звучання, для урочистих і піднесених — голосніше. Коли потрібно виділити кульмінацію чи окремі слова, для розвитку сюжету, використовують філірування звуку — плавну зміну динаміки, що тягнеться від forte до piano та навпаки.

Тема 12. Фразування .

Фразування — відокремлення однієї думки від іншої. Цей засіб вокально-виконавської виразності застосовується, щоб чітко визначити головну музичну думку твору, знайти головне в мотиві, фразі, реченні, змусити рухатися музичну мову. Важливо визначати центральну та кульмінаційну думки й виділяти головні слова в кожній фразі. Це допомагає послідовно розкривати музично-поетичний зміст твору.

Фразування визначається як музикою, так і літературним текстом. Для вірного прочитання музики необхідно використовувати розмежування за допомогою цезур або об'єднання за допомогою ліг.

Завданням співака є знаходження найбільш переконливого і логічного варіанту фразування, відповідного літературному тексту, згідно з задумом автора.

Тема 13. Вокальний діапазон.

Знання діапазону голосу допомагає писати музику в комфортних тональностях, а також переробляти вокальні партії таким чином, щоб не перенапружувати голосові зв'язки.

Визначити діапазон голосу можна за допомогою фортепіано. Почніть пошук звуків, які ви здатні заспівати, з першої октави, рухайтесь вниз, а потім вверх, перевіряючи доступні для вашого голосу ноти. Останні звуки зверху та знизу, які ви змогли видобути з чистим звучанням і без надмірної напруги голосових з’ вязок - це межі вашого вокального

діапазону. До вокального діапазону відносяться лише ті ноти, які ви можете з легкістю і без дискомфорту відтворити у будь-якій ситуації.

Тема 14. Тембр, його особливості

Тембр — індивідуальне забарвлення голосу, притаманне кожній людині. За рахунок тембрального забарвлення можна краще передати емоційний стан, відобразити багатство музичних кольорів та переживань. Забарвлення голосу та темброві нюанси змінюються залежно від змісту твору.

Тема 15. Вокальні прийоми

Сучасний естрадний спів давно відійшов від канонічних принципів співу. Наразі вокалісти збагачують свій тембр голосу за допомогою вокальних прийомів, таких як: штробас, розщеплення, субтон, йодль, тванг, мікст, рик, белтінг та інші.

Більшість естрадних співаків використовує belting при співі високих нот. Він характеризується змішуванням нижніх і верхніх резонаторів, направленням потоку повітря у тверде піднебіння. Для того, щоб навчитися цього прийому, необхідно добре володіти опорою звуку й координованим видихом.

При застосуванні різних вокальних прийомів необхідно звернути увагу на правильне звуковидобування, дихання, опору звуку тощо. Тренувати сучасні вокальні прийоми необхідно під наглядом фахівця, щоб в майбутньому уникнути проблем із голосом.

Тема 16. Спів у мовній позиції

Однією з визнаних у сучасному світі є методика Сета Ріггза. У своїх теоретичних і практичних напрацюваннях він окреслив шляхи, за якими можна розвинути вокальну майстерність. Вихідним пунктом його праці «Як стати зіркою» («Singing For The Stars») стала методика співу у мовній позиції. *Спів у мовній позиції* – це спосіб оволодіння голосом, який дозволяє співати вільно та чисто у всьому вашому діапазоні, при цьому всі проспівані вами слова будуть чітко прослуховуватися.

6.2 Структура навчальної дисципліни

ТЕМА		Кількість годин										
		Денна форма					Заочна форма					
	Всього	У тому числі					Всього	У тому числі				
		лекції	семінари	Практ.	Індивід.	Самос. робота		Лекції	семінари	Практичні	Індивід.	Самос. робота
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Голосовий апарат, його складові.												
Тема 1. Будова голосового апарата	4				2	2	4				1	3
Тема 2. Артикуляційний апарат. Дикція	6				2	4	6				1	5
Тема 3. Резонатори, їх функція	6				2	4	6				1	5
Тема 4. Атака звуку. Звуковедення	4				2	2	4				1	3
Тема 5 Вокальне дихання, його особливості	6				2	4	6				1	5
Тема 6. Опора, як запорука якісного звучання голосу	6				2	4	6				-	6
Тема 7. Музичний слух, його види	4				2	2	4				-	4
Тема 8 Гігієна голосу	4				2	2	4				-	4
	40				**16**	**24**	**40**				**5**	**35**
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Засоби вокально-виконавської виразності												
Тема 9. Постава при співі	4				2	2	4				-	4

Тема 10. Темп, ритм	4				2	2	4				-	4
Тема 11. Динаміка, динамічні відтінки	4				2	2	4				-	4
Тема 12. Фразування	6				2	4	6				1	5
Тема 13. Вокальний діапазон	4				2	2	4				1	3
Тема 14. Тембр, його особливості	4				2	2	4				1	3
Тема 15. Вокальні прийоми	12				2	10	12				1	11
Тема 16. Спів у мовній позиції	12				2	10	12				1	11
	50				**16**	**34**	**50**				**5**	**45**
Диференційований залік/Іспит												
Всього	**90**				**32**	**58**	**90**				**10**	**80**

6.3 Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Будова голосового апарата	2
2	Гігієна голосу	2

6.4 Самостійна робота (денна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Будова голосового апарата	2
2	Артикуляційний апарат, дикція	4
3	Резонатори, їх функція	4
4	Атака звуку. Звуковедення.	2
5	Вокальне дихання, його особливості	4
6	Опора як запорука якісного звучання голосу	4
7	Музичний слух, його види	2
8	Гігієна голосу	2

9	Постава при співі	2
10	Темп, ритм	2
11	Динаміка, динамічні відтінки	2
12	Фразування	4
13	Вокальний діапазон	2
14	Тембр, його особливості	2
15	Вокальні прийоми	10
16	Спів у мовній позиції	10
	Разом	**58**

6.4 Самостійна робота (заочна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Будова голосового апарата	3
2	Артикуляційний апарат, дикція	5
3	Резонатори, їх функція	5
4	Атака звуку. Звуковедення.	3
5	Вокальне дихання, його особливості	5
6	Опора як запорука якісного звучання голосу	6
7	Музичний слух, його види	4
8	Гігієна голосу	4
9	Постава при співі	4
10	Темп, ритм	4
11	Динаміка, динамічні відтінки	4
12	Фразування	5
13	Вокальний діапазон	3
14	Тембр, його особливості	3
15	Вокальні прийоми	11
16	Спів у мовній позиції	11
	Разом	**80**

7. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

(у разі потреби)

Вивчення навчальної дисципліни передбачає використання LMS Moodle - інтегрованої комп'ютерної системи закладу вищої освіти.

8.Методи навчання

До основних методів навчання відносять:
– вербальний метод (пояснення);
– емпіричний метод (показ на інструменті);
– пошук навчального репертуару (вправ, творів);
– репродуктивний (відтворення студентами педагогічних і методичних прийомів, проілюстрованих викладачем);
– репродуктивно-варіативний (поєднання студентом запропонованих викладачем прийомів з іншими формами й методами музично-виконавської та педагогічної діяльності);
– креативний, творчий (створення студентами оригінальних варіантів інтерпретації вправ і творів; нестандартний підхід до розв'язання педагогічних ситуацій; опанування навичками педагогічної імпровізації);
– проблемно-пошуковий (самостійний пошук студентом засобів і способів розв'язання проблемних ситуацій у процесі виконання навчальних і педагогічних завдань;
– педагогічне моделювання (імітація у навчальному процесі педагогічних ситуацій і професійної діяльності викладача);
– педагогічний аналіз (формування педагогічного мислення студентів у конкретних педагогічних ситуаціях засобом аналізу власних дій і діяльності інших студентів);
– інтеграції (акумуляція і синтез знань з різних фахових дисциплін у процесі вирішення виконавських і педагогічних завдань).
Три основні елементи уроку:
1) робота над технічним матеріалом;
2) розучування нового матеріалу;
3) повторення й удосконалення вивченого.
Перші заняття проводяться у формі ознайомлення с нотним матеріалом.
Протягом перших двох тижнів викладач складає для кожного студента план роботи, враховуючи особисті можливості та здібності студента, рівень його музичної підготовки, визначаються виконавчі недоліки, складається репертуар, який повинен відповідати програмним вимогам та індивідуальним можливостям кожного студента.

9.Методичне забезпеченння

– навчально-методичні посібники і навчальні програми;
– нотний матеріал для проведення практичних занять;
– наочність (відеозаписи занять провідних педагогів-вокалістів).

10. Методичні рекомендації

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи

Самостійна робота є важливим елементом всієї системи підготовки у вищому навчальному закладі будь-якої форми навчання і сприяє кращому засвоєнню та ефективному опануванню навчального матеріалу.

Зміст самостійної роботи студентів у форматі дисципліни **«Постановка голосу»** визначається робочою програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

Самостійна робота передбачає виконання різних видів завдань (репродуктивних, за зразком, реконструктивно-варіативних, частково-пошукових, навчально-дослідних), спрямованих на отримання, закріплення студентом нових та набутих знань, їх систематизацію й узагальнення; формування практичних вмінь та навичок; контроль готовності студента до аудиторних занять, інших контрольних заходів.

Під час розробки завдань для самостійного опрацювання теоретично-практичного матеріалу з дисципліни **«Постановка голосу»**, пропонуються до використання наступні форми:

- опрацювання та конспектування першоджерел, робота з основною музичною літературою;
- пошук та вивчення додаткової літератури;
- аналітична робота з текстами пісень і записами;
- опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу з використанням конспекту лекцій, інтернет ресурсів, довідкової літератури;
- виконання творчих завдань та їх оформлення;
- упорядкування інформації про відомих естрадних вокалістів і викладачів вокалу та їх праць, методик;
- використання кейс-методів (ситуаційні завдання);
- підготовка інформацій;
- виконання творчих контрольних робіт;
- робота з пошуковими системами Інтернет;
- підготовка доповідей та виступів на студентських наукових конференціях та студентських олімпіадах.

При організації самостійної роботи студента на засіданнях кафедри передбачається можливість отримання необхідної консультації (години чергування викладача згідно з графіком), що зазначається у переліку тем або окремих питань самостійної роботи. Самостійна робота допоможе активізувати пізнавальну діяльність студентів денної форми навчання та надасть допомогу у вивченні даної дисципліни студентам заочної форми навчання.

Орієнтовні питання до іспиту (заліку):

1. Будова голосового апарата
2. Артикуляційний апарат його складові
3. Резонатори, їх функція.
4. Атака звуку, її різновид.
5. Вокальна дихальна система.
6. «Опора» вокаліста.
7. Музичний слух, його розвиток.
8. Гігієна голосу.
9. Постава при співі.
10. Темп і ритм
11. Динаміка, її роль у музиці
12. Фразування як засіб музичної виразності.
13. Діапазону голосу, його розширення
14. Тембр та його характеристика.
15. Вокальні прийоми.

16. Спів у мовній позиції.
17. Основні складові голосового апарата
18. Артикуляційний апарат та його значення в співі
19. Органи резонування у співі.
20. Особливості звуковедення.
21. Робота дихальної системи вокаліста
22. Значення опори у постановці голосу
23. Види музичного слуху.
24. Охорона та гігієна голосу
25. Міміка та постава вокаліста.
26. Значення ритм в музиці.
27. Динамічні відтінки.
28. Вокальний діапазон, його характеристика
29. Тембральне забарвлення голосу вокаліста.
30. Сучасні вокальні прийоми.
31. Принцип співу у мовній позиції.
32. Відомості про голосовий апарат
33. Роль дикції у співі
34. Резонансне звучання, його особливості.
35. Принципи атаки звуку.
36. Особливості вокального дихання.
37. Опора та якість звуку.
38. Відомості про музичний слух.
39. Важливість дотримання голосового режиму.
40. Фразування як засіб розкриття задуму автора
41. Робота над розширенням діапазону голосу.
42. Особливості тембру голосу людини.
43. Основні вокальні прийоми.
44. Метод співу у мовній позиції.

Рекомендована література

Основна

1. Азарова Л. Г. Проблеми виправлення деяких недоліків голосоутворення в класі вокалу [Електронний ре- сурс] / Л. Г. Азарова // Педагогіка – Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
2. Антонюк В. Г. Постановка голосу / В. Г. Антонюк // Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К. : Українська ідея, 2000. – 68 с.
3. Дмитриев Л. Б. Основы вокальной методики / Л. Б. Дмитриев. – М: Музыка, 2007. – 368 с.
4. Колодуб І. С. Практичні поради педагога-вокаліста / І. С. Колодуб. – К. : “Музична Україна”, 2009. –55 с.
5. Риггс, С. Школа для вокалистов «Как стать звездой» / С. Риггс. – М: Музика, 2000
6. Юцевич Ю. Теорія і методика формування та розвитку співацького голосу / Ю. Юцевич. – К., 1998.

Допоміжна

1. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів) / В. Г. Антонюк // Підручник. – К. : ЗАТ «Віпол», 2007. – 174 с.

2. Бриліна В., Ставінська Л. Вокальна професійна підготовка вчителя музики / В. Бриліна, Л. Ставінська // Методичний посібник для викладачів та студентів вищих педагогічних і мистецьких закладів. – Вінниця : Нова Книга, 2013. – 96 с.
3. Дорошок В. Д. Сливацький М. Ю. Основи вокально-педагогічної творчості вчителя музики / В. Д. Дорошок, М. Ю. Сливацький. – Івано-Франківськ, 2007.
4. Кушко Я.С. Методика навчання співу: посібник з основ вокальної майстерності / Я.С. Кушко. – Тернопіль : навчальна книга – Богдан, 2010. – 288с.
5. Микиша М. Практичні основи вокального мистецтва / М. Микиша. – К. : Музична Україна, 1971. – 90 с.
6. Можайкіна Н. С. Методика викладання вокалу / Н. С. Можайкіна // Хрестоматія: навчальний посібник. – К. : Видавництво Ліра-К, 2016. – 216 с.
7. Морозов В. П. Тайны вокальной речи / В. П. Морозов. – Л. : Наука, 1967. – 203 с.
8. Овчаренко Н. Основи вокальної методики : науково-методичний посібник / Н. Овчаренко. - Кривий Ріг: Видавничий дім, 2006. - 116 с.
9. Юцевич Ю. Музика : словник-довідник / Ю. Юцевич. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2003. – 352 с.
10. Юшманов В. И. Вокальная техника и ее парадоксы / В. И. Юшманов. – СПб. : Издательство ДЕАН, 2007. – 128 с

Інформаційні ресурси:

1. http://korolenko.kharkov.com/ Наукова бібліотека імені В. Г. Короленка
2. http://www.nbuv.gov.ua/ - Наукова бібліотека імені В.Вернадського
3. http://books.khntusg.com.ua/ - Наукова бібліотека ХНТУСГ імені Петра Василенка
4. Нотний матеріал.
5. Навчально-методична література.

Інтернет ресурси:

6. http://www.pivoev.ru/work/w022_c.html